

Waterschap
Rivierenland

MEERJAREN BAGGERPROGRAMMA 2022 (MJB 2)

Uitvoeringsplan

Basis voor een gezond watersysteem

*sterke dijken
schoon water*

Colofon

Uitgave

Meerjaren Baggerprogramma 2022 (MJB 2)

Waterschap Rivierenland

Status

Definitief vastgesteld door het College van Dijkgraaf en Heemraden van Waterschap Rivierenland d.d. 24 mei 2022

Auteurs

Leon Boot en Debby Gorter

Bijdrage

Kerngroep MJB 2:

Frank Weerts, Thijs Schelling, Eric Meijer, Stef Adank en Hans Heurter

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Opgave.....	4
2.1	Welke doelen hebben we voor ogen?.....	4
2.2	De baggeropgave.....	4
3	Meerjaren baggerplanning.....	6
3.1	Gebiedsverschillen als vertrekpunt.....	6
3.2	Methode.....	7
3.3	Kaart met de baggerplanning 2022-2027.....	10
4	Monitoring en verantwoording.....	11
4.1	Inleiding.....	11
4.2	Inzicht in baggeraanwas en sedimentatie.....	11
4.3	Financiële monitoring.....	11
4.4	Verantwoording aan het bestuur.....	12
5	De ontvangstplicht in de praktijk.....	13
5.1	De ontvangstplicht en de beschermingszone van watergangen.....	13
5.2	De ontvangstplicht in specifieke situaties.....	14
5.3	De ontvangstplicht bij verontreinigde bagger.....	14
5.4	De ontvangstplicht bij riooloverstorten.....	15
5.5	De ontvangstplicht en ziekteverwekkers.....	15

1 Inleiding

Dit uitvoeringsplan vormt samen met het beleidsplan het Meerjaren Baggerprogramma 2. In dit uitvoeringsplan beschrijven we hoe we de tactische en operationele keuzes uit het beleidsplan vertalen naar de uitvoering en de planning. We beschrijven de uitgangspunten en de methode die we daarvoor gebruiken en de onderbouwing van deze planning.

We beginnen in hoofdstuk 2 met een korte beschrijving van de baggeropgave waar we voor staan. In hoofdstuk 3 geven we eerst een inzicht in karakteristieke verschillen in ons beheergebied als basis voor de gedifferentieerde aanpak. We beschrijven de methode die we gebruiken om de baggerplanning vast te stellen. De planning maken we met behulp van de zogenaamde Onderhoud Management Tool. Op de kaart in paragraaf 3.3 staat waar en wanneer we baggeren in de periode 2022-2027.

In hoofdstuk 4 gaan we in op de rol van monitoring in ons baggerprogramma. Tenslotte leggen we in hoofdstuk 5 uit hoe we de ontvangstplicht voor baggerspecie toepassen in verschillende praktijksituaties.

2 Opgave

2.1 Welke doelen hebben we voor ogen?

We baggeren om de aan- en afvoer van water en de waterkwaliteit op orde te houden. Ook zorgen we voor voldoende waterdiepte om varend onderhoud uit te voeren. We noemen dit kwantiteitsbaggeren of kwaliteitsbaggeren.

We leggen met dit reguliere onderhoud aan het watersysteem de basis voor een goed werkend en klimaatbestendig watersysteem. En we voldoen hiermee aan de eigen onderhoudsverplichtingen conform de Keur en legger.

We baggeren ook voor voldoende diepte voor de scheepvaart. Voor het bevaarbare deel van de Linge en de Korne en het Kanaal van Steenenhoek geldt dat we ook een onderhoudstaak hebben om de beroepsscheepvaart mogelijk te houden. We noemen dit nautisch baggeren. Deze taak voeren we uit voor de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland.

2.2 De baggeropgave

Op basis van onze Keur en de legger weten we wie het onderhoud van de watergangen in ons beheergebied moet uitvoeren. De A-watergangen zijn primaire watergangen. Zij zijn de 'slagaders' van ons watersysteem en verzorgen de aan- en afvoer van water voor een groter gebied. B-watergangen doen dat voor een beperkt aantal percelen. Dit zijn de secundaire watergangen. C-watergangen zijn de tertiaire watergangen. Deze zijn er voor de waterhuishouding van alleen de rechtstreeks aangrenzende percelen.

Wij onderhouden zelf alle A-watergangen en enkele andere watergangen

Bij de A-watervallen horen ook de boezems in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, de Killen in Alm en Biesbosch, de Linge en de Korne. We onderhouden ook de wegsloten in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden en de B-bermsloten in Alm en Biesbosch.

We baggeren ook nog een aantal watergangen waar we eigenaar zijn van aan de watergang grenzende percelen. Het gaat hier om watergangen langs RWZI's, primaire of secundaire waterkeringen en andere terreinen. Volgens de Keur en legger zijn de aangrenzende eigenaren onderhoudsplichtig voor B-watergangen. In de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden geldt dat ook voor C-watergangen.

Het totale areaal aan watergangen wat we onderhouden staat in het volgende overzicht.

A-watergangen	4520 km
waarvan bevaarbare (ongestuwde) Linge	52 km
waarvan gestuwde Linge	61 km
waarvan Korne	3 km
waarvan boezems	82 km
Wegsloten Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	215 km
B-bermsloten Alm en Biesbosch	288 km
Watergangen aanliggend eigenaar	42 km
Totaal	5065 km

3 Meerjaren baggerplanning

3.1 Gebiedsverschillen als vertrekpunt

In het Beleidsplan MJB 2 geven we aan dat we onze aanpak baseren op een gebiedsgerichte, gedifferentieerde benadering. Binnen het beheergebied van het waterschap hebben we te maken met verschillen in bodemgebruik, bodemopbouw, ondergrond en inrichting van het watersysteem. Deze factoren zijn bepalend voor de hoeveelheid en de snelheid waarmee bagger zich vormt. De inrichting van het watersysteem bepaalt ook het vermogen van dat watersysteem om bagger op te kunnen vangen zonder dat dit ten koste gaat van de prestaties (het functioneren) ervan. Dat kan per peilgebied en zelfs daarbinnen verschillen. Inzicht hierin is belangrijk om het juiste moment van baggeren vast te kunnen stellen.

In bepaalde gebieden baggeren we hoofdadere vaker

Een kenmerkend voorbeeld van gebiedsverschillen zien we in de komgebieden van de Overbetuwe, het Land van Maas en Waal en Rijk van Nijmegen. Langs de stuwwallen en rivieren zijn relatief veel droogvallende watergangen (kwel sloten) aanwezig. In deze kwel sloten vormt zich nauwelijks bagger. Daar staat tegenover dat we in het lager gelegen midden van deze gebieden, tijdens het MJB 1 relatief veel bagger hebben gemeten. De watergangen in de 'kom' van deze gebieden lijken te fungeren als een opvang van baggerspecie wat door min of meer natuurlijke sedimentatieprocessen vanuit een groter omliggend gebied daarheen stroomt. Over het algemeen zijn dit watergangen die de ruggengraat van het watersysteem vormen, de 'hoofdadere'. De consequentie is dat we de hoofdadere vaker gaan baggeren en omliggende watergangen niet of (veel) minder. We onderzoeken of we dit principe breder kunnen toepassen in ons beheergebied.

In veengebieden halen we minder bagger weg en komen we sneller terug

In het westen van ons gebied (veengebieden) speelt een andere problematiek. In de Alblasserwaard is de veenbodem kenmerkend. Daar verloopt de baggeraanwas over het algemeen sneller dan in klei- of zandgebieden, vooral de eerste jaren na het baggeren. Door de slappe veenbodem vindt ook oevererosie sneller plaats. De aanpak is dat we minder diep baggeren waardoor 'baggerproductie' en oevererosie wordt geremd. Minder diep is maximaal 60 % van de aanwezige baggerlaag. Dat betekent wel dat – in principe – vaker moet worden gebaggerd om de prestaties van het watersysteem op orde te houden. In de komende jaren gaan we onderzoeken of deze aanpak – minder bagger verwijderen per ingreep, sneller terugkomen – in veengebieden een effectieve methode is en in welke mate deze aanpak een kostenverhogend effect heeft.

3.2 Methode

In deze paragraaf leggen we uit welke stappen we doorlopen om tot een gedifferentieerde baggerplanning te komen.

Stap 1: De planning bepalen we door te toetsen aan prestaties

Met behulp van de Onderhoud Management Tool (OM-Tool) toetsen we de prestaties van het watersysteem in relatie tot de baggeraanwas. Deze OM-Tool berekent de hoeveelheid bagger die in het profiel van een watergang aanwezig mag zijn totdat één of meerdere prestatiecriteria worden overschreden. Dit niveau noemen we de ingreepmaat.

De prestaties waar we aan toetsen in de Onderhoud Management Tool zijn:

- **Maatgevende afvoer**
De maatgevende afvoer (MGA). De MGA geeft aan hoeveel water door de watergang moet kunnen stromen om het waterpeil niet te hoog te laten stijgen of niet te laag te laten zakken. Dit wordt uitgedrukt in liters per seconde.
- **Minimale waterdiepte waterkwaliteit**
Minimale waterdiepte die nodig is voor een goede zuurstofhuishouding en voor goede leefomstandigheden voor waterplanten en –dieren.
- **Minimale waterdiepte vaarwegen**
minimale vaardiepte die nodig is in het nautisch profiel voor een onbelemmerde doorvaart; deze geldt alleen in bepaalde gevallen. Het onderhouden van het nautisch profiel hebben we alleen in het bevaarbare deel van de Linge en de Korne en in het Kanaal van Steenenhoek.
- **Minimale waterdiepte varend onderhoud**
Varend maaionderhoud doen we alleen in bredere watergangen, conform het Beheer- en onderhoudsplan watergangen.

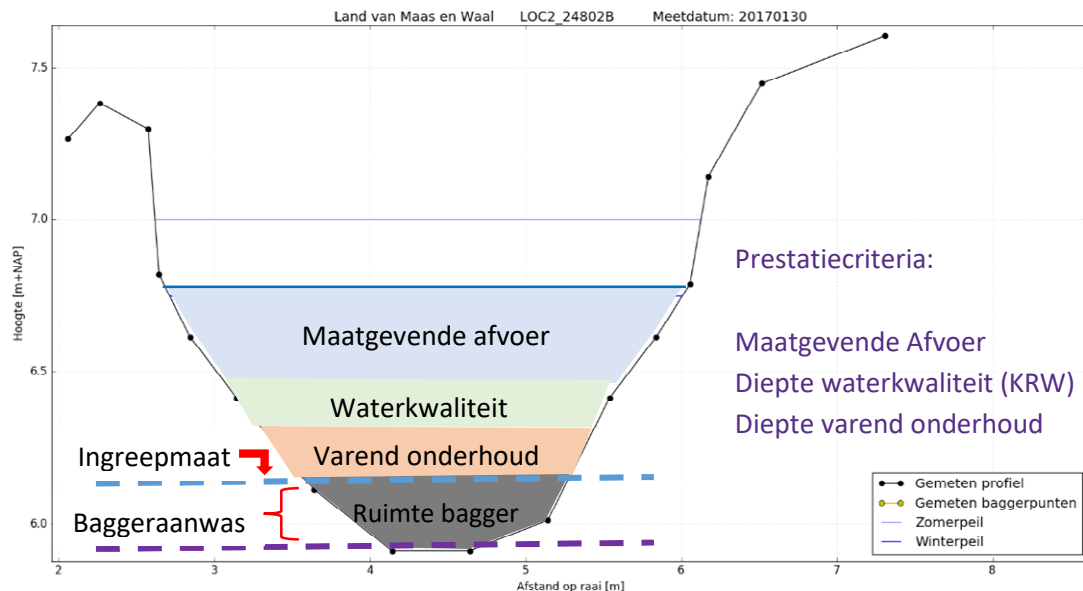
Stap 2: De planning bepalen we door te toetsen aan baggeraanwassnelheid

De OM-Tool berekent vervolgens aan de hand van de gemiddelde baggeraanwas en sedimentatie hoe lang het duurt om de ingreepmaat te bereiken. Deze periode noemen we de baggerfrequentie. Dit verschilt per (peil)gebied door kenmerkende gebiedsverschillen (zie par. 3.1).

Baggeraanwas en sedimentatie drukken we uit in een gemiddeld cijfer in centimeters per jaar.

De onderstaande figuur geeft schematisch de verhouding weer tussen de prestatiecriteria, baggeraanwas en de ingreepmaat in een watergang.

Figuur 1: Prestatiecriteria ingreepmaat

Naast de berekende baggerfrequentie in de OM-Tool nemen bij de baggerplanning ook de volgende aspecten mee:

- Het 'beheerdersoordeel'. De beheerder beoordeelt de resultaten van de OM-tool op ervaringen uit de praktijk. Dit oordeel nemen we mee in de planning.
- Kwetsbare gebieden (focusgebieden) en lokale knelpunten in het watersysteem, bijvoorbeeld bij de aanvoer van water voor bepaalde teelten of het afvoeren van stedelijk water
- Een globale risicoafweging op basis van gebruiksfuncties van het gebied (stedelijk, landelijk, natuur) en drooglegging.

De resultaten hiervan gebruiken we om de berekende baggerfrequentie naar boven of naar beneden bij te stellen.

Stap 3: De planning koppelen we aan wanneer we voor het laatst hebben gebaggerd

De uitvoeringsplanning bepalen we vervolgens door de baggerfrequentie op te tellen bij het voorgaande jaar waarin peilgebieden zijn gebaggerd. Op basis van stap 2 en het beschikbare budget kennen we het jaar van baggeren toe.

Stap 4: We plannen peilgebieden in een logische volgorde

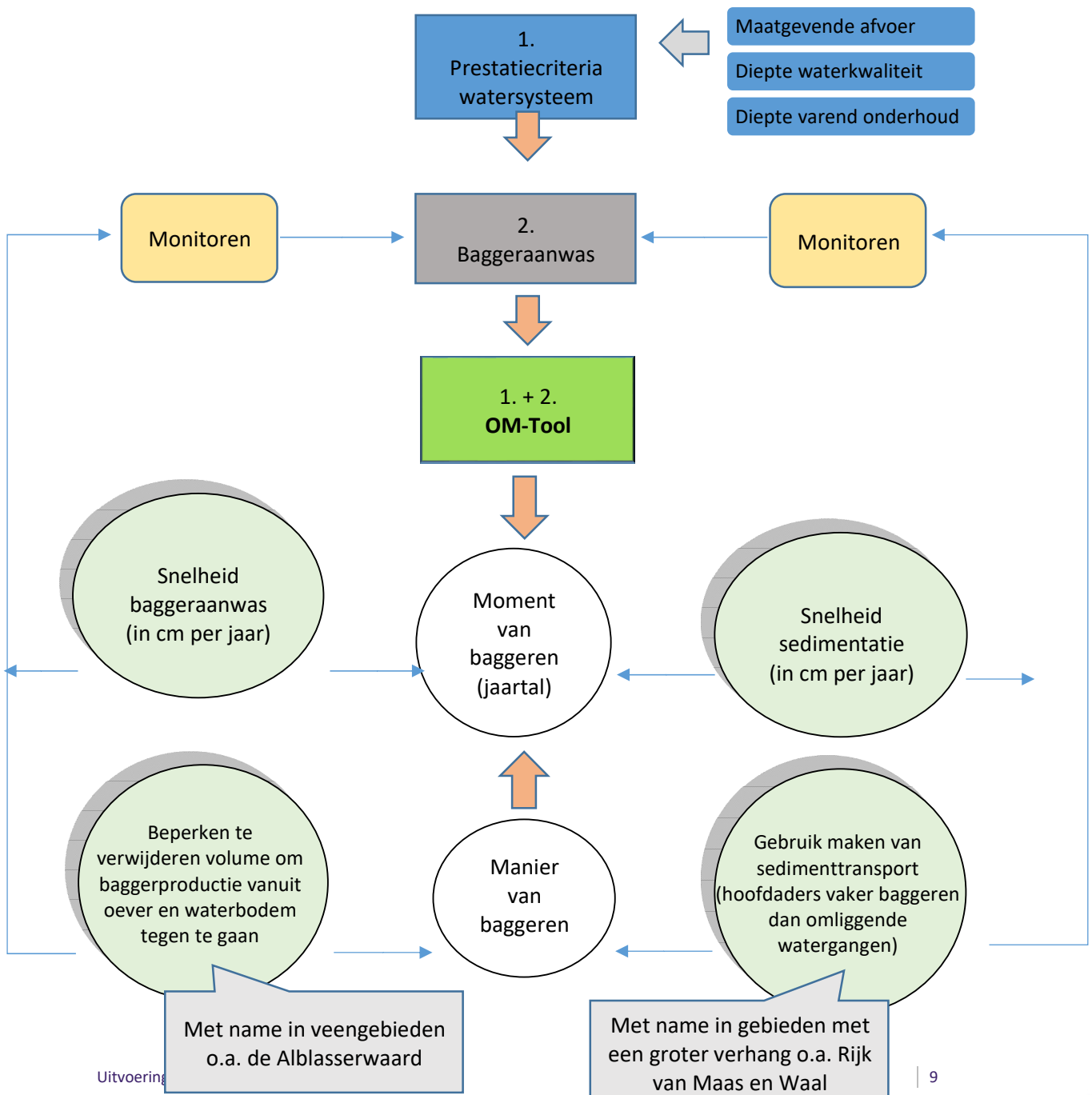
De uitvoering van het baggerwerk plannen we in op het niveau van *peilgebieden*. Peilgebieden bestaan uit een stelsel van watergangen die met elkaar in verbinding staan. Door alle A-watergangen in een peilgebied op hetzelfde moment te baggeren, ontstaat er een onbelemmerde doorstroming en kan het peilgebied als geheel optimaal functioneren. We hanteren daarom geen planning op het niveau van watergangen. De planning voor een peilgebied komt tot stand door de gemiddelde baggerfrequentie te berekenen van alle daarin liggende A-watergangen.

Ook kijken we naar een logische volgorde in het baggeren zodat niet alleen binnen peilgebieden een onbelemmerde doorstroming ontstaat, maar ook tussen peilgebieden die met elkaar in verbinding staan.

Uitzondering hierop zijn de hoofdaders in de komgebieden van de Overbetuwe, het Land van Maas en Waal en Rijk van Nijmegen. Deze hoofdaders baggeren we vaker en hebben daarom een afwijkende planning ten opzichte van de omringende watergangen. In par. 3.1 geven we een toelichting op het baggeren van deze hoofdaders.

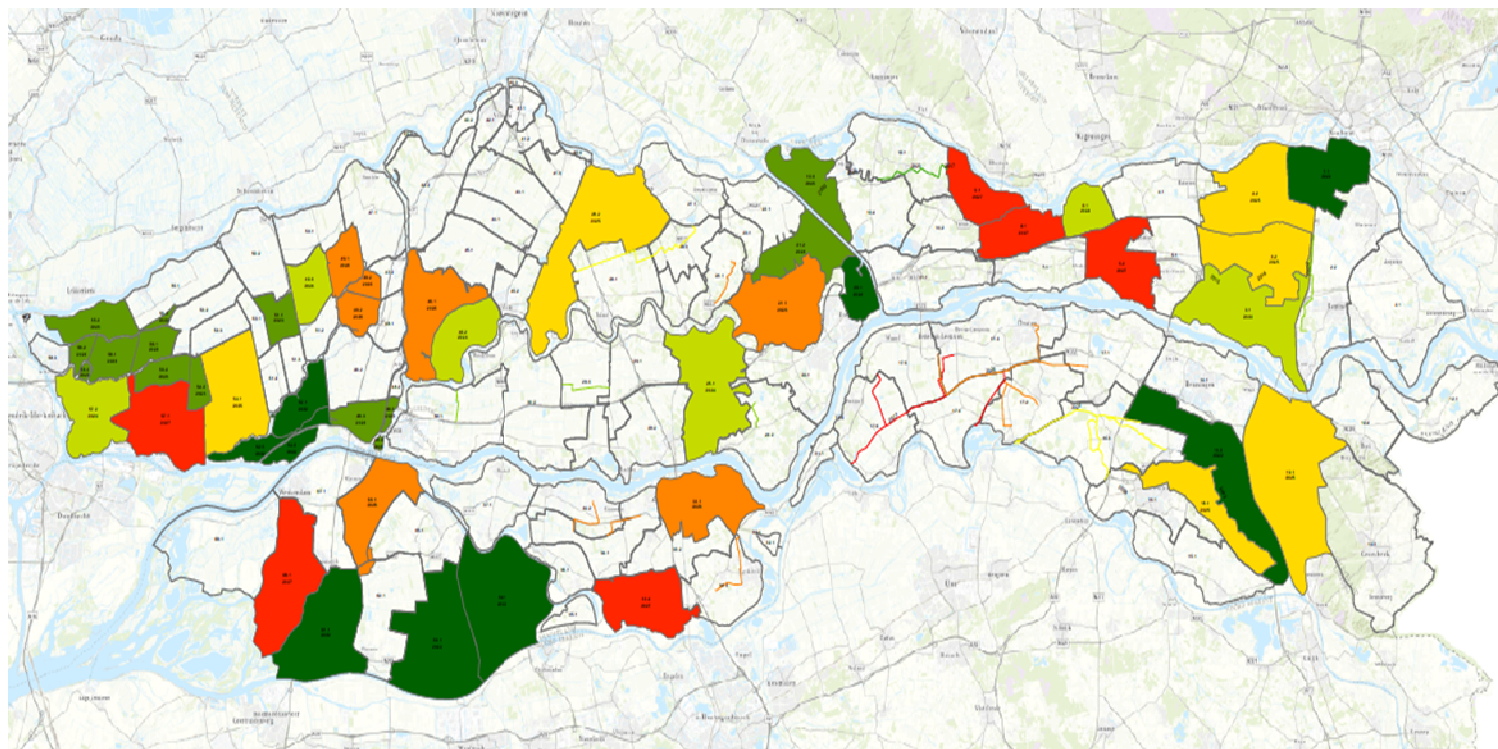
Figuur 2 geeft een schematische weergave van de stappen om te komen tot de planning.

Figuur 2: Proces en variabelen baggerplanning

3.3 Kaart met de baggerplanning 2022-2027

Het uiteindelijke resultaat van de stappen 1 tot en met 4 is een kaart met de baggerplanning.

Baggerplanning MJBP2

□ Baggergebieden

BAGGERJAAR_MJBP2

Hoofdaders en KRW

BAGGERJAAR_MJBP2

4 Monitoring en verantwoording

4.1 Inleiding

In de hoofdstukken 2 en 3 hebben we uitgelegd hoe we de doelen van het Meerjaren Baggerprogramma hebben vertaald naar een uitvoeringsplan en welke uitgangspunten en criteria we daarvoor gebruiken. Baggeraanwas speelt daarin een heel belangrijke rol. De baggeraanwascijfers die we gebruiken in de OM-Tool zijn gebaseerd op data die we vanuit het monitoringsplan MJBP 1 hebben verzameld. De baggeraanwas kan echter in de komende periode anders zijn. Dat monitoren we. Ook monitoren we de nieuwe aanpak in de hoofdaders waar we kijken naar de baggeraanwas in relatie tot sedimenttransport.

Monitoring is bedoeld om te kunnen evalueren en te sturen op het behalen van de doelen.

Met het monitoringsprogramma krijgen we meer inzicht in:

- De actuele situatie voor wat betreft baggeraanwas in relatie tot de prestaties van het watersysteem (hoe staan we ervoor)
- De snelheid van baggeraanwas- en sedimentatieprocessen en lokale verschillen die er zijn
- De uitgangspunten en kentallen van de baggerplanning (zijn die nog actueel)
- De financiële ontwikkelingen van het uitvoeringsplan

4.2 Inzicht in baggeraanwas en sedimentatie

Bagger bestaat grofweg uit gronddeeltjes en verteerd organisch materiaal. Bagger kan ter plaatse ontstaan, maar ook worden getransporteerd door de stroming van water. Dat noemen we sedimentatie. Na het baggeren verloopt baggervorming het snelst (de aanwassnelheid) en neemt vervolgens in de tijd af. Te vaak baggeren leidt tot een hogere bagger 'productie'. Dat kan worden voorkomen door de baggerfrequentie op minimaal 10 jaar te houden én door een deel van de aanwezige bagger in het profiel te laten.

De vorming van bagger kan ook versnellen als tijdens de ingreep te veel bagger wordt verwijderd. Door het drukverschil wat dan ontstaat, zakken oevers soms in en kunnen waterbodems 'opbarsten' wat op zichzelf ook weer tot een hogere baggerproductie leidt. Ook het uitspoelen van zandlagen in oevers kan een oorzaak zijn van baggervorming.

In de onderstaande afbeelding staat een schematische weergave van baggervorming en sedimentatie en hoe we dat gebruiken om de juiste baggerfrequentie en juiste manier van baggeren te bepalen met de OM-tool. Deze variabelen onderzoeken we in het monitoringsprogramma. De resultaten van de monitoring gebruiken we om de berekeningen in de OM-Tool te actualiseren. We evalueren de baggerplanning en, als dat nodig is, passen we die aan.

4.3 Financiële monitoring

De financiële monitoring bestaat uit het volgen van de (jaarlijkse) uitgaven, een meerjarenprognose van het verloop van de financiële voorziening en een kostprijsanalyse.

4.4 Verantwoording aan het bestuur

Tijdens de looptijd van het waterbeheerprogramma presenteren we tussentijds en evalueren we ter voorbereiding op het volgende waterbeheerprogramma. We informeren over de voortgang van de baggerplanning, de resultaten van het monitoringsprogramma en de realisatie van doelen. Op basis daarvan doen we aanbevelingen voor de komende planperiode.

De memo waarin we dieper ingaan op de inhoud van de monitoring ten behoeve van de evaluaties hebben we als bijlage bij dit uitvoeringsplan gevoegd.

5 De ontvangstplicht in de praktijk

De ontvangstplicht van bagger is geregeld in de Waterwet. Daarin staat dat grondeigenaren een plicht hebben om onderhoudswerkzaamheden aan watergangen toe te staan en om maaisel en baggerspecie uit naastgelegen watergangen te ontvangen. Deze plichten zijn van cruciaal belang om onderhoud uit te kunnen voeren. Ons beleid is erop gericht baggerspecie zoveel mogelijk te verspreiden op aangrenzende percelen.

We realiseren ons dat de ontvangst van bagger ingrijpend kan zijn voor grondeigenaren. Daarom nemen we twee maatregelen om nadelige gevolgen van de ontvangstplicht te beperken:

- Als direct verspreiden op aangrenzende percelen niet mogelijk is, dan zoeken we samen met de eigenaar naar alternatieve en praktische oplossingen.
- Eigenaren ontvangen een financiële tegemoetkoming bij het ontvangen van baggerspecie op grond van de beleidsregel baggerontvangstbijdrage.

Ook als er geen oplossingen gevonden kunnen worden om bagger te ontvangen, blijft de ontvangstplicht toch van kracht. De transport- en storkosten brengen we dan in rekening bij de eigenaar of verrekenen we met de baggerontvangstbijdrage (in het geval de eigenaar op andere percelen wel bagger heeft ontvangen).

Beleidsregel baggerontvangstbijdrage

Eigenaren die bagger ontvangen op hun perceel, krijgen een financiële tegemoetkoming voor gewas- en perceelschade. De Beleidsregel baggerontvangstbijdrage is ingesteld tijdens het 1^e MJBP. Deze beleidsregel zetten we voort in het 2^e MJBP.

5.1 De ontvangstplicht en de beschermingszone van watergangen

De beschermingszone langs watergangen is onder andere bedoeld om machinaal onderhoud en de ontvangst van baggerspecie mogelijk te maken en te houden. Daarom hebben we voor allerlei activiteiten en werkzaamheden in en langs oppervlaktewateren beleidsregels opgesteld. In de beleidsregel die gaat over het plaatsen van objecten in en langs oppervlaktewateren staat dat objecten die binnen de beschermingszone van A-wateren worden geplaatst het doelmatig onderhoud van die oppervlaktewaterlichamen kunnen belemmeren. De beleidsregel geeft aan dat de berging van maaisel en baggerspecie mogelijk moet blijven aan de zijde van het object óf dat dit mogelijk moet zijn de overzijde van de watergang. Dat betekent dat de algehele ontvangstplicht op het perceel dan aan de overzijde komt te liggen. Het komt ook voor dat aan beide zijden van de watergang objecten aanwezig zijn, met name in stedelijk gebied. Berging van baggerspecie op naastgelegen percelen is dan slechts beperkt of helemaal niet mogelijk.

5.2 De ontvangstplicht in specifieke situaties

In de praktijk komen verschillende situaties voor die maatwerk vragen voor wat betreft de invulling van de ontvangstplicht.

We maken onderscheid in landelijk en stedelijk gebied. In landelijk gebied zijn vaak redelijke alternatieven voorhanden om bagger in de omgeving te kunnen verspreiden, in stedelijk gebied zijn die er nagenoeg niet. Hoewel de Waterwet geen uitzonderingen maakt op de ontvangstplicht, is het niet redelijk om particuliere eigenaren in stedelijk gebied te houden aan de ontvangstplicht. De enige mogelijkheid – afvoer van de bagger – leidt voor hen tot buitenproportioneel hoge kosten.

Gemeenten zijn vaak eigenaar van aan de watergang grenzende percelen in stedelijk gebied en langs wegen. Het uitgangspunt is dat gemeenten de ontvangst van alle bagger op zich nemen, ook als de overliggende eigenaar een particuliere eigenaar is. Daar staat tegenover dat bagger uit watergangen langs wegen, waar de gemeente ook ontvangstplicht heeft, in veel gevallen op percelen aan de overzijde van de watergang wordt verspreid.

In de volgende tabel staat hoe we in verschillende situaties omgaan met de ontvangstplicht.

Objecten langs de watergang	
aan 1 zijde	Bagger aan de overzijde van de watergang verspreiden
aan 2 zijden	Zoeken naar alternatieve locaties in de directe omgeving. Als die er niet zijn, de bagger afvoeren en meerkosten in rekening brengen bij de eigenaren
Stedelijk gebied	
Gemeente is aan één of beide zijden eigenaar	Gemeente neemt de volledige ontvangstplicht op zich
Aan beide zijden particuliere eigenaren	Gemeente en waterschap nemen gezamenlijk de ontvangstplicht op zich

5.3 De ontvangstplicht bij verontreinigde bagger

Voordat we een baggerproject starten, voeren we een onderzoek uit om de kwaliteit van de bagger vast te stellen. Als het waterbodemonderzoek uitwijst dat de bagger verontreinigd is, hoeven eigenaren van aangrenzende percelen de bagger niet te ontvangen. Deze uitzondering geldt alleen voor bagger die valt in de kwaliteitsklasse ‘niet-verspreidbaar’ volgens het toetskader verspreiden op aangrenzend perceel. De regels en normen die hiervoor gelden, komen uit het Besluit bodemkwaliteit (na de inwerkingtreding van de Omgevingswet het Besluit activiteiten leefomgeving).

Naast de ontvangstplicht van baggerspecie uit A-watgangen, hebben eigenaren van aangrenzende percelen een onderhoudsplicht voor B-watgangen. Als de baggerspecie in deze watgangen verontreinigd blijkt te zijn, mag deze volgens de regelgeving niet verspreid worden. Eigenaren komen dan voor hoge kosten te staan om de bagger af te voeren naar een verwerker. Om eigenaren tegemoet te komen, kunnen zij een financiële bijdrage vragen op grond van de Beleidsregel kwalitatief niet-verspreidbare baggerspecie in B-watgangen.

Beleidsregel kwalitatief niet-verspreidbare baggerspecie

Eigenaren die een onderhoudsplicht hebben voor B-watgangen met verontreinigde (niet-verspreidbare) baggerspecie, krijgen een financiële tegemoetkoming voor de uitvoeringskosten. De hoogte van de tegemoetkoming bedraagt 30% of 100%, afhankelijk of het particuliere eigenaren betreft of bijvoorbeeld een gemeente of Rijkswaterstaat.

5.4 De ontvangstplicht bij riooloverstorten

Baggerspecie bij een riooloverstort kan bacteriën bevatten die schadelijk zijn voor de gezondheid van vee. Als baggerspecie met deze bacteriën op het aangrenzend perceel wordt gezet waar beweiding met vee plaatsvindt, kan dit een risico zijn.

Het risico is niet groot, omdat de afgelopen jaren de kwaliteit van het rioolstelsel sterk is verbeterd en risicovolle overstorten binnen ons beheergebied vrijwel allemaal zijn gesaneerd.

Op basis van bovenstaande twee argumenten hanteren we het uitgangspunt dat er in principe geen sprake is van risico's voor vee. Als een ontvangstplichtige de baggerspecie onderzocht wil hebben op veterinaire parameters, dan voeren we dat onderzoek uit. Als uit het onderzoek blijkt dat de baggerspecie inderdaad risico's oplevert, dan voeren we de baggerspecie af op onze kosten. Als uit het onderzoek blijkt dat er geen risico's zijn, brengen we de kosten van het onderzoek in rekening. De baggerspecie kan vervolgens verspreid worden.

5.5 De ontvangstplicht en ziekteverwekkers

De bekendste ziekteverwekker die met baggeren wordt geassocieerd is bruinrot. Deze ziekte kan voorkomen in de aardappelteeltgebieden binnen het beheergebied van het waterschap. In 1996 heeft de Unie van Waterschappen beleid voor baggerwerkzaamheden in bruinrotgebieden geformuleerd in de notitie 'Waterschappen en bruinrot'. De ontvangstplicht blijft van kracht, maar om risico's zo veel mogelijk te vermijden is een goede communicatie met de akkerbouwers belangrijk. Door het onderhoud aan het begin van de winterperiode - na het binnenhalen van de oogst - uit te voeren kan het risico sterk worden beperkt. Er is op dat moment geen besmettingsgevaar. Blootstelling aan de lucht gedurende

een normale winterperiode neemt het risico voor het seizoen erop in principe weg. Als een teler desondanks het risico volledig wil uitsluiten, heeft hij de mogelijkheid om bij het teeltplan de strook waar bagger op de kant is gezet vrij te houden.

Leverbotziekte is een parasitaire ziekte die onder herkauwers voorkomt, met name onder schapen. De ziekte wordt overgedragen via het waterslakje *Limnea Truncatula*, die de parasiet, een platworm (*Fasciola Hepatica*), met zich meedraagt. Deze waterslakjes, die lijken op de poelslak, kunnen met het baggeren op de kant worden gezet. Dit kan een verhoogd besmettingsgevaar opleveren, maar het RIVM acht deze kans gering. Tijdens het werk is het van belang alert te zijn op het meebaggeren van waterslakjes. Bij twijfel nemen we een paar exemplaren mee voor onderzoek in een laboratorium.